

העתידין דר' דוד פסיג מדווח על העתיד

דוד פסיג, בעל תואר שלישי בחיזוי מאוני' מינסוטה שבארה"ב מתמחה בחיזוי טכנולוגי. דר' פסיג הוא ראש המוקד לטכנולוגיה ותקשורת באוני' בר אילן החוקר ומלמד עתידים טכנולוגיים שונים והשפעתם על החברה, הכלכלה וההון האנושי העתידי. דר' פסיג עוזר לארגונים לעתד את תהליכי קבלת ההחלטות בעזרת טכניקות חיזוי.

<http://www.passig.com>

אורסט מגזין למנהלים מצליחים — טור # 11 מאי 2002

הזמן פועל לטובת מדינת ישראל

בניגוד לדעה הרווחת, מתפתחות מגמות עתידיות חיוביות מעוררות השתאות בדמוגרפיה היהודית והישראלית ב-50 השנים הבאות

בפרוס יום העצמאות ה-54, כאשר הרוח הנושבת בעם ישראל מדוכזכת ונבואות איוב עפות מכל עבר מצידם של **אוהבים ושונאים** גם יחד, הבה ננסה לבחון את הכוחות המניעים הפועלים בעם ישראל כדי לזהות בכלים מעט יותר מהימנים את עתידה של מדינת ישראל. בניגוד לכל הערכה שאתם שומעים מכל עבר כיום, הזמן בסך הכל פועל לטובתנו! הפעם נבחן את המגמות הדמוגרפיות. ניתן להוכיח שהזמן לצידנו במידה ורואים את המהלך ההיסטורי בו אנו נתונים במוטת זמן רחבה יותר. הנה לכם מספר מגמות דמוגרפיות למחשבה.

ההוה

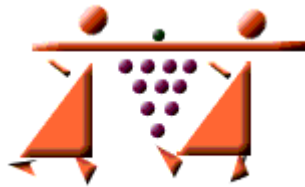
לפי נתוני הלשכה לסטטיסטיקה, **בשנת 2002**, חיים במדינת ישראל 6,508,400 אזרחים בתוך הקו הירוק, כולל האזרחים היהודיים שמעבר לקו הירוק. מתוכם 5.3 מליון יהודים והשאר (1.2 מליון) בני מיעוטים מבני דתות אחרות. המספר הזה כשלעצמו מגלה טפח אך הוא מכסה טפחיים. אלו המרעיפים עלינו נבואות שחורות בדבר עתידה העגום של האוכלוסייה היהודית לא שמים לב לנתונים הבאים:

- כ-50% מאוכלוסיית מדינת היהודים מרוכזת בגילאי 0-25. זו המדינה המערבית היחידה המתאפיינת במבנה דמוגרפי כזה. מרבית המדינות המערביות מתאפיינות במבנה דמוגרפי הפוך בו קבוצות הגיל הגבוהות יותר הן הגדולות יותר. בגרמניה, למשל, תוך 20 שנה 40% מאוכלוסייתה תהיה בגיל 66 ומעלה. איטליה מתקרבת לזה כבר עתה.

- למעלה משליש מאוכלוסיית המדינה – כשני מליון נפשות – נמנים על בני 6-18. קבוצת הגיל הזו היא גם הקבוצה המשכילה וכנראה עם רוח היזמות הגבוהה ביותר בתולדותיה של המדינה. סביר להניח כי תהיינה לכך משמעויות מרחיקת לכת על אופייה של החברה והכלכלה הישראלית בעשרים השנים הבאות.
- הריבוי הטבעי של היהודים במדינת ישראל בראשית 2002 עלה ל- 2.7 נפשות לזוג הורים מ- 2.6 ב-2001. בעת הקמת המדינה, הריבוי הטבעי היה 4.5 – המספר הזה היה במגמת ירידה זמן רב עד שהוא התאזן על 2.6 זה שנים רבות. הסימנים מוכיחים שהוא עולה שוב מעט (כנראה כתגובה למלחמה בה אנו נתונים).
- הריבוי הטבעי של בני המיעוטים בהקמת המדינה היה 7.4 – ונמצא במגמת ירידה שעדיין לא התאזנה. בשנים האחרונות הוא עמד על 4.6 נפשות לזוג הורים. לפי הנתונים החדשים שהתפרסמו לקראת יום העצמאות ה-54 (2002) הוא ירד ל-3.2. ולפי כל הסימנים מספר זה הולך וקטן.
- מדינת ישראל, אגב, היא המדינה המערבית היחידה שהריבוי הטבעי שלה חיובי. כל המדינות האחרות, מלבד ארה"ב, הריבוי הטבעי שלהן שלילי – הטובות שבהן מגיעות ל-1.8. ארה"ב מכסה על המספרים הקטנים של הלידות על ידי הגירה מסיבית שתלך ותתחזק בשלושים השנים הבאות. אוכלוסיות כל ארצות המערב הולכות וקטנות עד כדי ממדים מדאיגים.
- בשנת 1948, ביום בו הוכרזה המדינה, נאמדה אוכלוסייתה של מדינת ישראל בקצת יותר מ-800 אלף נפש – כ-650 אלף יהודים וכ-150 אלף ערבים. ביום עצמאותה ה-54, נאמדת אוכלוסייתה ב-6.5 מליון נפש – גידול המבטא הכפלת האוכלוסייה פי 8, או במילים אחרות, גידול אוכלוסייה ממוצע של 4% לשנה. גידול מרשים ביותר בכל קנה מידה. גידול זה היה דומה בשתי קבוצות האוכלוסייה העיקריות – היהודית והערבית. כתוצאה מכך חלקן של שתי האוכלוסיות נשאר, בניגוד לדעה המקובלת, דומה לזה שנרשם ב-1948: 81% יהודים ו-19% ערבים. ללא האיחוד של ירושלים המערבית עם מזרחה אחרי מלחמת ששת הימים, אוכלוסיית הערבים הייתה יורדת ב-18% (הם היו מונים כ-17% מהאוכלוסייה הכללית).

העבר

- אוכלוסיית היהודים בעולם ב-1948 מנתה כ-11 מליון נפש. היהודים שישבו בציון היוו כ-6% בלבד מסך כל האוכלוסייה היהודית בעולם – כ-650 אלף נפש.
- הקהילה היהודית הגדולה ביותר בתחילת המאה העשרים ישה בפולין שמנתה כ-3 מליון נפש. בחמישים

- לאורך כל ההיסטוריה של העם היהודי, מאז יציאת מצרים, מעולם לא ישבה בארץ ישראל הקהילה הגדולה ביותר של היהודים. שנת 2002 תרשם בהיסטוריה של העם היהודי כנקודת ציון ומפנה היסטורית – בשנה זו לראשונה הקהילה הגדולה ביותר של היהודים תשב בציון. לפי נתוני סוף שנת 2001 37% מיהודי העולם יושבים בישראל. בארה"ב קיים עדיין ריכוז גדול במקצת (40%) שוודאי ימחק עד סוף שנת 2002. לעובדה זו השלכות מרחיקות לכת על זהותו של העם היהודי ועל יחסיו עם יהדות התפוצה.
- יהדות העולם מונה כיום קצת יותר מ-13 מליון נפש. יש המעריכים כי לולא הייתה שואה, היהודים היו מונים כיום כ-30 עד 35 מליון נפש!
- הריבוי הטבעי של יהדות התפוצות שלילי (פחות מ-2.2). רק הריבוי הטבעי של היהודים היושבים בציון חיובי (קצת יותר מ-2.7).
- 37% בלבד (2 מליון איש) מאוכלוסיית מדינת ישראל כיום הם עולים שעלו מאז הקמתה. לראשונה בהיסטוריה של העם היהודי שני שלישים מהקהילה היהודית היושבת בציון הם צברים. עם קום המדינה הצברים היו רק כשליש (35%).
- לראשונה בתולדות העם היהודי, הריכוז הגיאוגרפי הגבוה ביותר של יהודים בעולם נמצא בגוש דן – כשני מליון יהודים.

העתיד

די להסתכל בעבר ובהווה בכדי להיווכח כי מאז השואה הזמן פעל לטובת העם היהודי. וזאת בניגוד לכל הגיון ולכל תחזית בסוף מלה"ע השניה. אך, לעניות דעתי, אם נראה נכוחה ולו מקצת מהמגמות העתידיות של 50 השנים שעוד נכוננו לנו, נוכל לסכם שהעם היהודי נמצא במהלך היסטורי מעורר השתאות. הנה מספר מגמות שיעוררו אף את הרדומים שבנו להיווכח בגודל השעה.

- בשנת 2001, העריכה הלשכה לסטטיסטיקה כי אוכלוסיית מדינת ישראל תגדל במיליון נפש כל חמש שנים. מסתבר כי בשנת 2002 אוכלוסיית מדינת ישראל גדלה בקצב של מיליון נפש בשלוש שנים.
- אם הקצב הזה יתמיד (הוא יכול להיות מואץ בגלל פרץ האנטישמיות העולמי או לחילופין יתמתן אם תגבר הירידה מהארץ), אזי תוך 10 שנים היהודים שישבו בישראל ימנו כ-7.5 מליון. העם היהודי ירשום נקודת ציון היסטורית נוספת בתולדותיו. לראשונה בהיסטוריה, מעל מחצית מהעם היהודי יישב בציון. לדעת פרופ' דלה פרגולה, הדבר יתרחש רק [בעוד 30 שנה](#). הנתונים היותר עדכניים מפריכים את הערכותיו.

- לאלו החוששים מירידה, אנא רשמו את הנתונים הבאים: מאז הקמת המדינה ירדו מישראל כ-600 אלף יהודים (אם כוללים גם את ילדיהם שנולדו מחוץ לישראל). כמיליון יהודים בסך הכל יצאו לחיות בארצות זרות. 400 אלף מתוכם חזרו להתיישב בישראל. מספרים אלו זניחים בפרספקטיבה היסטורית כללית.
- אם מטילים את המגמות לטווחים ארוכים יותר, אזי סביר יהיה לטעון כי לכל היותר תוך 30-40 שנים מרבית העם היהודי יישב בארץ ישראל (למעלה מ-80%).
- סביר להניח כי הריבוי הטבעי השלילי וההתבוללות (למעלה מ-55%) של היהודים בתפוצות יעצבו את המרקם הדמוגרפי של העם הזה לבלי הכר. סביר להניח כי התמונה הדמוגרפית בעוד 50 שנה תראה כך: 16-18 מיליון יהודים בישראל וכ-4 מיליון יהודים בתפוצות.
- ברגע שמרבית העם יישב בציון נצטרך לבטל את חוק השבות (המוציא לנו שם של גזענים) כדי שנוכל לבסוף להתקבל כנורמליים בין העמים.

ברית ייעוד

העם היהודי החל להתעצב כעם זה למעלה מ-3500 שנה. מאז ומתמיד הנרטיב הדתי היה הדומיננטי בזהותו המתעצבת. רק בשלהי המאה ה-19, בעת שהציונות החלה את דרכה, החל העם את הפרק המדיני לאומי בתולדותיו. הולך ומתברר כי ההישג הגדול של ההתארגנות המדינית היא העובדה שתוך 100 שנה בלבד מאז הקמתה של היישות המדינית (מדינת ישראל) יצליח העם להפוך על ראשה היסטוריה בת 3500 שנה – מרבית העם יישב בחבל ארץ אחד ורציף, ישוחח בשפה אחת, ותהיה לו זהות אתנית דומיננטית אחת (צבריות).

חשוב לציין כי זהותו של העם שיישב בעתיד בציון, בניגוד לזהותו של העם כשהוא יישב בתפוצות במשך אלפי שנים, תתעצב בעיקר מברית הגורל – הגורל בתפוצות והגורל של ימי התקומה. הקמת המדינה התאפשרה בגלל שזרמים רבים בעם הניחו הצידה את הדימוי העתידי שהיה לכל אחד מהם בדבר כיצד זו צריכה להראות, כדי לרתום את כל הכוחות האפשריים לבניית היסודות הפיסיים של ההתארגנות המדינית.

אבל, עם אינו יכול להתקיים לאורך זמן רק על בסיס ברית גורל. הוא זקוק לברית ייעוד. להערכתנו, העם היהודי בישראל יוכל להתחיל את תהליך הברור של הייעוד שלו רק כאשר רובו של העם יישב בחבל ארץ אחד. לכן, סביר להניח כי עד שלא רובו של העם יהיה בציון אנחנו נמשיך להתקוטט בלי תוצאות על סוגיות רבות כמו מיהו יהודי ודת ומדינה.

רק כשרוב העם יישב בציון יהיה בכוחו המוסרי הקולקטיבי, בכוחו המנטלי, ובכוחו האמוציונלי לעסוק בסוגיה הקשה מכל אשר חיכינו לעסוק בה זה 2000 שנה: מה הוא ייעודו של העם היהודי במדינה מודרנית ודמוקרטית? כיצד צריך להיות ייעודו של עם שהנרטיב הדתי, ההיסטורי והלאומי חוברים יחד ולא מתחרים כדי לבטל זה את זה?

אנחנו היום בבחינת דור המדבר או דור הביניים שאינו מסוגל להתעלות ולעסוק בגדלות מוחין בסוגיה הזו. זה יהיה תפקידם של הילדים שיולדו כשלמעלה ממחצית העם יישב בציון ויגרו להיות המנהיגים של העם שרובו יושב בציון.

לא רק שאיננו מסוגלים לעסוק בכך היום אלא גם לא מסוגלים לחזות את אופיו של התוצר בעתיד. אך אם יותר לי לעשות ספקולציה, אזי סביר להניח במלא הענווה שזה יהיה ניסוח של ייעוד שונה מכל מה שמוכר לנו היום. לא הדימוי העתידי של החרדים מחד, לא הדימוי של האבות המדיניים של התקומה, לא הדימוי של מדינת כל אזרחיה, ולא הדימוי של הציונות הדתית מאידך. האמרה העממית היהודית הבאה מסכמת את כל העניין: אשרי מי שיזכה להיות שותף בשיבת ציון ואשרי מי שלא.